

Minnesbilder från Hörby

Ingenting är för mig svårare än att skriva om gamla Hörby. Det beror inte på materialbrist — jag har genom mitt yrke tillgång till kilovis med unikt och värdefullt källmaterial — utan bottnar helt enkelt i blygsel och brist på erfarenhet. Jag är visserligen infödd hörbybo. Jag har sprungit på kullerstensgatorna som påg, till och med jagats på flykten av en av de många hundra smågrisar som salubjöds på "Grisatorget" om torsdagarna en gång i tiden. Men mina personliga upplevelser är inte av något äldre datum, och absolut inte hämtade från det urgamla Hörby. Dessutom, och det är det värsta, har byn tillägnats så många utmärkta beskrivningar vid tidigare tillfällen.

Tänk bara på Victoria Benedictsons morgonpromenad — den återfinns i "Efterskörd" som "Morgontripp" — genom samhället. Det är nog en av de "rakaste" skildringar som någonsin skrivits om och från det gamla Hörby. Ändå är det ingen vidare smickrande skildring, inget man borde yvas över av snävt lokalpatriotiska skäl. Men det är precis vad man gör. Ständigt hänvisar man till byns litterära storhet, citerar henne gärna och använder med förtjusning hennes beskrivningar av den gamla byn.

Och det har faktiskt mer än en förklaring; dels är hon hittills oöverträffad i denna mycket speciella genre, dels, och det är intressant sett från lokal synpunkt, fick Hörby i många år behålla sitt gamla, eller skall vi säga, ursprungliga utseende.

Victorias Hörby blev därför i många avseenden också efterföljande hörbybors. Inte så olik det samhälle jag växte upp i som påg. Längre, fram till början av sextio-talet, fick de centrala delarna behålla sin låga, krypande, bebyggelse. Det är ju exempelvis inte så många år sedan Nya Torg fick sitt nuvarande utseende. I början av sextio-talet — det är inte ens tio år sedan — malde fortfarande kaffekvarnarna i fönstren hos Liljas. Och bakom den låga affärsfasaden blomlade fortfarande bakgårds-idyllen med kullersten, tussilago, fotogendunkar, silltunnor och lutfisk. Huset, det var kringbyggt, lågt och försett med tjärat papptak, rynde fyra företag, tre hantverkare och två handlare.

Och man behöver inte gå så förfärligt många år tillbaka i tiden för att få en god bild av Nya Torg då det var omtalat centrum för mellanskånsk smågrishantering. Jag har visserligen inget personligt minne av "Bullerkrona", men kommer fortfarande på mig själv med att prata om "Grisatorget" och ytterst sällan om Nya Torg. Fortfarande kan jag också utan svårighet mana fram smågrisarnas hjärtskärande skrik och kvidanden från torget. Kanske beror det på att jag en gång som liten påg och trogen besökare på "Grisatorget" råkade komma i vägen för en flyende liten gris. Jag tror, så här efteråt, att det är en korrekt beskrivning av händelsförloppet. Då hade jag

emellertid bestämt för mig att det lilla skrikande djuret ville mig illa. Jag flydde vilt skrikande och grisen tog, märkligt nog, samma väg lika vilt skrikande. Jag vann den komiska kapplöpningen och satte mig i säkerhet hos far i hans frisersalong till omgivningens och min fars illa dolda munterhet.

På den tiden, och det är, som sagt, inte så förfärligt länge sedan, var Nya Torg riktigt vackert. Den lilla grönmålade bekvämlighetsinrättningen utgjorde visserligen inget vackert blickfång. Dessutom gav den ifrån sig en förfärande stank och var, hur underligt det än kan låta, något av en samlingspunkt för de grisahandlare som föredrog att omedelbart omsätta förtjänsten på "bolaget" och inte, som vanliga "grisahandlare", gick och satte sig på "klassen" efter avslutad kommers.

Inte långt från "kuren" fanns, ungefär på torgets mitt, en stor vattenpump som var försedd med en jättelik vev. Jag har många gånger undrat vart den tog vägen då torget omdanades och försågs med en av landets fulaste bussterminaler. Till och med dess tidigare historia är höljd i dunkel. Möjligen förhåller det sig kanske precis som med lyktstolpen på Gamla Torg att den är inköpt från Danmark och har kanske precis som lyktstolpen en gång prytt Kongens Nytorv?

Bara för något år sedan var det adekvat att tala om köpingens första torg som Gamla Torg. Idag är det annorlunda. Gamla Torg är omlagt, stolpen som alltså lär ha prytt Kongens Nytorv är nedmonterad och istället har platsen försetts med s. k. parkarmatur. Och alla torgets handlare är bokstavligt talat instängda bakom järnstaket.

Frånsett det och trafikkljusen har emellertid torget i stort sett fått behålla sitt gamla utseende. Stora Hotellet ser likadant ut som då det invigdes för ganska precis sjuttio år sedan. "Höga hus", det namnet är en relik från den tid då alla hus som uppfördes i mer än en våning, betraktades som "höga", finns också kvar liksom den forna apoteksfastigheten, där numera folkbiblioteket är inrymt. Men det var också nätt och jämt! Vägdirektören i länet kastade lystra blickar på det gamla huset, då trafiken över torget lades om. Lyckligtvis avstod han från att realisera planerna, och huset kunde bevaras i ursprungligt skick.

Nu är det istället kyrkan, eller rättare sagt, det gamla församlingshemmet som hamnat i fokus. Kyrkorådet vill riva och bygga nytt och skulle därmed, det har bland annat landsantikvarier upplyst herrarna i rådet om, beröva byn ett värdefullt byggnadshistoriskt minnesmärke. Kyrkorådet framhårdar emellertid och det är väl inte uteslutet att mina nostalgiskt färgade minnesbilder från den "gamla" byn skall kunna utökas ytterligare under de närmast följande åren.

Lars John Lindberg